

Relații româno-sovietice 1917-1934

Preocuparea pentru tema *Relații româno-sovietice 1917-1934*, a izvorât din nevoia limpezirii unei cauzalități empirice și a obținerii unui răspuns la existențialismul perioadei comuniste pe care am parcurs-o.

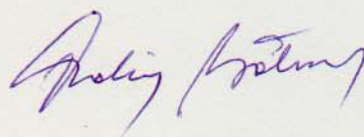
Desigur, pe acest subiect s-au scris numeroase lucrări de specialitate, însă am considerat că unele erau prea punctuale, altele lacunare sau parținice prezentate, în funcție de perioada istorică în care au fost elaborate, purtând pecetea unor anume influențe politice sau ideologice.

În demersul nostru am fost interesați de lămurirea devenirii regimului comunist, pornind chiar de la obârșiile sale, prin victoria revoluției bolșevice din Rusia, în anul 1917 (25 octombrie/7 noiembrie). Era timpul când România, prinsă în vârtoarea Războiului Reîntregirii Naționale, avea alături drept aliat tocmai armata rusă, bolșevizată. Și cum, apoi, intenția exportului de revoluție a găsit România ca un adevărat aisberg în calea infiltrării și avansării bolșevismului, statul român a devenit dușmanul noului stat sovietic. Prin Hotărârea Comisarilor Poporului, din 13/26 ianuarie 1918, statul sovietic a declarat unilateral ruperea relațiilor diplomatice cu statul român, confiscând, totodată, și Tezaurul României depus la Moscova, în decembrie 1916 și iulie 1917, cu promisiunea (neonorată vreodată) că-l va reda poporului român în integralitatea sa. Ulterior, problema Tezaurului ca și cea a Basarabiei unită cu România prin decizia Sfatului Țării, din 27 martie 1918 (st.v.), act politic nerecunoscut vreodată de sovietici, au fost punctele dominante ale neînțelegerilor româno-sovietice.

Totodată, în ideea unei interpretări corecte și pentru o mai bună înțelegere a interdependenței unor evenimente istorice, am considerat necesar să nu facem abstracție de crearea Internaționalei a III-a Comuniste (1919), celălalt palier al politicii sovietice, de acțiune subversivă, prin care s-a urmărit sistematic subminarea statului național unitar român.

Toate considerentele amintite au marcat, apoi, timp de 16 ani, până în 1934, demersurile de normalizare a relațiilor dintre România și U.R.S.S. A fost un drum lung și anevoios, cu rezonanțe până în zilele noastre, proces pe care am gândit a-l descifra pe parcursul lucrării de față, ținând cont și de implicațiile directe sau indirecte ale contextului internațional al vremii.

Prin modul de abordare al temei am încercat să-i dăm o notă de originalitate, inspirată chiar din procesul cercetării și evidențiată în însăși structura lucrării, sistematizată pe 11 capitole. Trebuie însă să precizăm că, pentru a face trecerea la tema propriu-zisă, dintru început am considerat necesară o incursiune în evoluția evenimentelor politico-diplomatice și militare anterioare anului 1917, pe care le-am sintetizat în *Prolegomene*, pentru că respectivele acțiuni au

generat natura raporturilor româno-ruse de la începutul anului 1917. Am considerat imperios un asemenea demers și pentru a evita trimiterea la acele evenimente pe parcursul lucrării, atunci când contextul ar impune-o.

Așadar, Capitolul I al dizertației se referă la *Modul cooperării româno-ruse în cadrul coalitiei de forțe din Antanta pe parcursul anului 1917, până la victoria revoluției bolșevice*. Acesta expune implicit *consecințele militare, politice și diplomatice* ce-au decurs în urma cooperării respective.

Capitolul II, tratează: *Instaurarea puterii sovietice în Rusia la 25 octombrie/7 noiembrie 1917 și repercusiunile asupra relațiilor cu România ca țară aliată*. Această parte de lucrare detaliază deteriorarea relațiilor româno-sovietice, îndeosebi după punerea în practică a *Decretului asupra păcii*, imediat după victoria regimului bolșevic, ducând la armistițiile separate de la Brest-Litovsc și Focșani/Brăila, cu Puterile Centrale, și ruperea de către guvernul sovietic a relațiilor diplomatice cu România, la 13/26 ianuarie 1918, cu repercusiunile sale: sechestrarea Tezaurului românesc de la Moscova și expulzarea personalului Legației române din Petrograd. Desigur, nemulțumirile sovietice au avut drept cauză principală evenimentele din Basarabia, care în baza principiului *autodeterminării* popoarelor, clamat de altminteri de regimul bolșevic, și-a declarat autonomia și independența, creând astfel premisele unirii cu România, ceea ce va deveni ulterior obiect de dispută și negocieri în relațiile româno-sovietice, mai ales prin invocarea Acordului „Averescu-Rakovski”.

Capitolul III, prezintă: *Pacea de la București — o „Pax Germanica” — consecința păcii de la Brest-Litovsk*. Însuși titlul acestei părți din lucrare subliniază determinarea României de a încheia Pacea separată cu Puterile Centrale în primăvara anului 1918, datorită ieșirii din război a forțelor aliate ruse/sovietice. România, depășind situația grea impusă de Centrali prin clauzele draconice ale Tratatului de la București, a avut șansa să-l declare apoi caduc, în urma reîntrării în război alături de Aliați și capitularea Puterilor Centrale, la 11 noiembrie 1918. Concomitent, sunt făcute referiri și la procesul înfăptuirii unității naționale a românilor, după cum, în acest context, n-au putut fi trecute cu vederea nici luptele împotriva bolșevismului maghiar, pentru apărarea și consolidarea statului național unitar român.

Pentru redarea evenimentelor cuprinse în cele trei capitole amintite și pentru a respecta nota de originalitate, de bază au fost informațiile provenite din fondul *General Berthelot*, respectiv jurnalul său, aflat la Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.). Acestea au fost împletite cu surse documentare provenite din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond *Primul Război Mondial E₂-P₂*; de la generalul Constantin Coandă, șeful misiunii militare române la *Stavka*, documente aflate la Arhiva M.A.E. (fond *Petrograd*) și în special la Arhivele

Ministerului Apărării Naționale (fondul *Marele Cartier General*). În anii din urmă, valorificând o asemenea documentație, au fost publicate două culegeri de documente: Vasile Popa, *Misiunea generalului Coandă la Stavka (1916-1917)*, Editura Militară, București, 2010; Vasile Popa, Ion Cerăceanu, Vasilica Manea, *Misiunea generalului Coandă la Kiev (1917-1918)*, Editura Militară, București, 2012.

Capitolul IV: *Sistemul Versailles — mijloc de reglementare internațională a păcii postbelice și cadrul susținerii interesului românesc în raport cu deteriorarea raporturilor româno-sovietice*, are în vedere demersurile reprezentanților diplomației române în cadrul Conferinței Păcii de la Paris, pentru consfințirea unirii Basarabiei cu România printr-un cadru legal, internațional (Tratatul de la Paris, din 28 octombrie 1920), precum și reglementarea celorlalte probleme pendinte față de ruperea relațiilor diplomatice ale Rusiei Sovietice cu România. Desigur, este vorba îndeosebi de Tezaurul român de la Moscova și reîntoarcerea voluntarilor ardeleni și bucovineni din Rusia. Pentru a reliefa preocupările României de a-și consolida *statu-quo*-ul politic și teritorial, stabilit prin sistemului Versailles, față de tendințele revizioniste, îndeosebi sovietice, în acest capitol sunt incluse referiri atât la demersurile diplomatice ale României de ratificare a Tratatului de la Paris de către statele semnatare, cât și la constituirea alianțelor defensive ale României, de la începutul anilor '20. Evident, și pentru acest capitol interpretările proprii sunt făcute în baza surselor primare provenite îndeosebi din: Arhivele Ministerului Apărării Naționale, Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (fond *Mica Înțelegere*) și Arhivele Naționale Istorice Centrale ș.a.

Cu titlul *Demersuri diplomatice pentru normalizarea relațiilor româno-sovietice în prima parte a anilor '20 ai perioadei interbelice*, în Capitolul V sunt prezentate negocierile dintre cele două guverne, român și sovietic, începând din 1920 până în 1924, pentru aplanarea neînțelegerilor și reluarea relațiilor diplomatice. Am avut în vedere negocierile de la: Copenhaga (februarie-martie 1920) și Londra (mai 1920-februarie 1921); Cetatea Albă, referitoare la Limanul Nistrului (9 - 22 iulie 1921); Varșovia (22 -25 octombrie 1921), Genoa (Genova) din 10 aprilie - 19 mai 1922; Haga (15 iunie - 20 iulie 1922); Moscova (30 noiembrie -12 decembrie 1922); Lausanne (20 noiembrie 1922 - 24 iulie 1923) și Viena (27 martie - 2 aprilie 1924).

Pentru tratarea cât mai obiectivă a punctelor de vedere a delegațiilor care s-au succedat și au tratat chestiunile în dezbatere, am ținut ca informațiile redade să fie îndeosebi din surse directe, respectiv din fondurile de arhivă special destinate. Nu am să le enumăr pentru că fiecare a avut importanța sa și sunt evidențiate prin notele de subsol ale lucrării și bibliografie. Însă, din multitudinea surselor arhivistice, pentru folosul și originalitatea unor informații trebuie să remarc pe cele cuprinse în fondul *U.R.S.S.*, din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe. Dintre acestea aș

specifica și studiul nepublicat al lui Dan Geblescu, referitor la relațiile româno-sovietice din perioada 1917-1937 (dosar nr. 137/1917-1937). Comparat și completat cu o sursă similară (vol. 132), dar și alte documente, am putut urmări cu exactitate cronologia evenimentelor acestei perioade, îndreptându-mi astfel atenția asupra unor fapte care altminteri ar fi putut trece neobservate. De asemenea, am dori să punctăm din Arhivele Naționale Istorice Centrale fondul „Vaida-Voevod”. Îl exemplificăm pe acesta pentru că în unele lucrări se remarcă lipsa lui, fapt pentru care relatările în legătură cu perioada de început a negocierilor (1920) sunt lapidar prezentate.

Totodată, nu putem să nu amintim, alături de multe surse editate folosite, unele provenite din literatura de specialitate rusă, și importanța valorificării informațiilor din volumul de documente *Relații româno-sovietice. Documente, vol. I, 1917-1934*, Editura Enciclopedică, București, 1999, apărut sub egida Ministerului Afacerilor Externe al României și Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse, dar și altele.

Am încercat, de asemenea, să tratăm relațiile româno-sovietice ale perioadei respective în contextul internațional, și atunci când a fost cazul prezentarea în paralel a politicii oficiale și neoficiale a R.S.S.F.R./U.R.S.S., pentru că numai în acest context se pot creiona, cu obiectivitate, evenimentele în cauză.

Capitolului VI al lucrării, *Internaționala a III-a și politica subversivă a U.R.S.S. de subminare a României Întregite (în prima parte a anilor '20)*, în afara tratării generale asupra originii, metodelor de acțiune etc., nota de originalitate i-o dă îndeosebi valorificarea pentru prima dată a unui fond documentar din Arhiva Muzeului Militar Național, care se referă la activitatea Comandamentului Corpului III Armată în Basarabia. Aflat sub conducerea generalului de divizie Nicolae Rujinski, alături de alte formațiuni militare a fost pavază în apărarea frontierei de est a țării, împotriva acțiunilor subversive ale Rusiei Sovietice, îndeosebi după înființarea Internaționalei a III-a. Până în 1921 gl. Rujinski, alături de ostașii ce-i comanda, și-a îndeplinit misiunea de stopare a pătrunderii și răspândirii bolșevismului în România, apărând cu îndărjire ființa statului național român. Și asta în ciuda condițiile precare de existență în care trăiau soldații români. Informațiile din acest fond fac front comun cu imaginile unui album din Arh. M.M.N., din aceeași perioadă, deosebit de interesant și la fel nevalorificat până în prezent, intitulat chiar: *Pentru rege și România Mare la Nistru d'acurmezișul bolșevismului* (inv. nr. 380). Acestei părți din lucrare îi conferă originalitate și o serie de informații inedite, prin valorificarea unor documente din arhiva Cominternului care au fost aduse din Rusia și aflate în prezent în Arhivele Naționale Istorice Centrale, fondul *Comitetul Central al Partidului Comunist Român* (sau *din România*), *Politica externă*. Fiind documente care emană de la Internaționala a III-a, organism

subordonat politicii U.R.S.S., cu instrucțiuni pentru organele comuniste din subordine, reflectă clar relațiile comuniștilor români cu înaltele foruri sovietice, precum și aservirea lor față de acestea, prin aplicarea întocmai a indicațiilor primite. Rezultanta, au fost diversele acțiuni subversive întreprinse, cu tendința de structurării statului român și transformarea țării într-o republică sovietică.

Capitolul VII, formulat: *România alături de „Înțelegerea Internațională contra Internaționalei a III - a”* (pe scurt: Î.I.c.I.₃), este o contribuție de-a dreptul originală, pentru că valorifică fondul cu titlul omonim din Arhiva Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe, nevalorificat până în prezent în vreo lucrare. Cele 20 de volume ale fondului conțin diferite documente, broșuri, buletine informative ș.a., în proporție de cca 80 % în limbă franceză, la care se mai adaugă și altele scrise în rusă, engleză, germană, română ș.a. În lucrarea de față nu ne-am propus o tratare exhaustivă a interesantului izvor de informare, ci doar semnalarea existenței acestuia, ulterior urmând a face obiectul unei preocupări speciale. În disertație am făcut însă trimitere la acele informații lămuritoare privind modul de organizare și eficientizare a organizației, exemplificând, evident, interesul, contribuția și beneficiul României, rezultat al unei colaborări armonioase cu Î.I.c.I.₃.

Fondul este interesant de urmărit, prin coroborarea cu informațiile altor lucrări, pentru înțelegerea eforturilor internaționale de a împiedica ascensiunea bolșevismului, prin încurajarea regimurilor politice de dreapta (Hitler, Musolini), prin raporturile secrete întreținute cu acestea de către conducătorul Î.I.c.I.₃. Reliefează acest lucru și fostul diplomat și spion american Allen Welsh Dulles, în lucrările sale (ex.: *The Craft of Intelligence: America's legendary spy master on the fundamentals of intelligence gathering for a free world*. Guilford, CT: The Lyons Press, 2006). El cunoștea bine realitățile din zona României, pentru că în primul război mondial îndeplinise misiuni în Ungaria și zona Balcanilor. Allen Dulles, alături de fratele său, avea deschisă o bancă la Geneva, localitate unde era și sediul Î.I.c.I.₃. Așa l-a întâlnit pe președintele *Înțelegerii*, Théodore Aubert, prin intermediul căruia a cunoscut apoi pe Hitler. El explică că și rațiunea, de mai târziu, care a stat la baza elaborării Planului „Marshall” a avut aceleași considerente, de a precumpăni extinderea comunismului (Allen Welsh Dulles, and Michael Wala, *The Marshall plan*, Providence, RI: Berg, 1993).

Capitolul VIII cuprinde: *Relațiile româno-sovietice în raport cu obiectivul Societății Națiunilor de menținere a statu-quo-ului Versailles prin politica de dezarmare și menținere a păcii*.

În afara faptului că în capitol sunt tratate demersurile spre normalizarea relațiilor româno-sovietice, originalitatea acestui capitol este dată de modul de tratare a politicii oficiale și

neoficiale a U.R.S.S. față de România la începutul anilor '30, prin detalierea în două registre distincte a relațiilor româno-sovietice. Pentru aceasta am valorificat surse parvenite României prin diverse canale diplomatice și pe care le-am sistematizat în subcapitolele: *Iminența atacului sovietic asupra României la începutul anilor '30 — aprehensiune sau realitate?* (punctul 4) și *România și U.R.S.S. între spectrul războiului și diplomație la începutul anilor '30* (punctul 5).

De asemenea, aceeași notă de originalitate o dă și prezentarea subcapitolului *Potențialul militar românesc și sovietic — drept mijloc de securitate în raport cu „Proiectul de Convenție de reducere și limitarea armamentelor”* al Conferinței Dezarmării. Prin parcurgerea acestuia înțelegem diferența dintre declarațiile și faptele reale ale U.R.S.S. în materie de dezarmare, în cadrul internațional al vremii, preocupat de crearea unui climat de destindere și pace. De aici decurge și atitudinea ce trebuia adoptată de România pentru a-și întări sistemul de apărare și securitate, având în vedere amenințările de război venite dinspre frontiera de est.

Am putut concretiza un astfel de gând numai în urma dobândirii acceptului de a studia documentele speciale pe probleme de dezarmare din Arhiva Ministerului Apărării Naționale, provenite din fondurile: *Consiliul Suprem de Apărare al Țării* și *Statul Major General*. Trebuie să recunosc că deși a fost un demers greoi, pentru că nici în prezent nu se obține cu ușurință accesul la asemenea documente, până la urmă a fost încununat de succes.

Capitolul IX — *Criza economică mondială și rolul dumping-ului sovietic în amenințarea securității statului român (1929-1933)* este, de asemenea, o abordare originală a relațiilor româno-sovietice, în perioada *Piatiletkăi* și *dumping-ului sovietic*, era „cea mai roșie din istoria Rusiei Roșii”. Exacerbarea *dumping-ului sovietic* a creat convulsii pe plan internațional, însă pentru România a amplificat criza economică și presiunea subversivă sovietică, cu urmări social-politice inevitabile. Nu se putea evidenția acest lucru fără recursul la surse arhivistice emaneate în primul rând din U.R.S.S., de la Internaționala a III-a, prin ordinele date structurilor sale balcanice și Partidului Comunist Român, documente aflate astăzi în special în fondul *Comitetul Central al Partidului Comunist Român*, de la Arhivele Naționale Istorice Centrale. Erau ordine care priveau destructurarea în primul rând a armatei române, dar și a altor segmente sociale cu rol la fel de important în apărarea țării, împotriva tendințelor expansioniste sovietice. Unele dintre aceste documente sunt prezentate în anexă. Informația a fost întregită și prin surse ale Ministerului Afacerilor Externe, de asemeni provenite din U.R.S.S., prin intermediul diferitelor Legații ale țărilor amice României. Când am considerat necesar, pe unele dintre acestea le-am prezentat în text, *in extenso*, sau în anexă. Am intenționat astfel o redarea cât mai exactă a evenimentelor, pentru că, uneori, am constatat că aceleași informații fiind preluate de la o lucrare la alta, de-a lungul timpului și-au diminuat înțelesul inițial, datorită unei copieri sau interpretări greșite.

Capitolul X tratează *Procesul normalizării relațiilor româno-sovietice*, îndeosebi cu referire la demersurile diplomatice din perioada 1932-1934.

Unele evenimente istorice la care face trimitere acest capitol sunt binecunoscute, desigur, fiind tratate în numeroase alte lucrări de specialitate. Mă refer la *Convențiile de definire a agresiunii de la Londra, din 3-4 iulie 1933* (punctul 5), sau chiar la *Normalizarea relațiilor româno-sovietice, la 9 iunie 1934* (punctul 5). Consider însă că și în acest capitol sunt prezentate noutăți, în privința demersurilor diplomatice de normalizare a relațiilor româno-sovietice, în special prin intermediul Poloniei și Franței, dar și al Turciei. Prin toate acestea se reliefează clar modul cum România a înțeles să-și apere interesele, ceea ce poate constitui o învățătură pentru prezent și viitor. Apoi, redând convingerile marelui diplomat Nicolae Titulescu, asupra respectării și interpretării normelor de drept internațional în privința devenirii relațiilor româno-sovietice, le-am crezut căi posibile, cu valabilitate în timp și spațiu, de abordare a revendicărilor pe care România le are încă de făcut de la Rusia.

Considerăm că nici tratatea acestui capitol nu este lipsită de nota de originalitate, prin prezentarea evenimentelor în cauză în contextul internațional al vremii, valorificând, alături de fondul din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, aceleași fonduri din Arhiva Ministerului Apărării Naționale invocat mai sus. Tot ca o prezentare originală a acestei părți din disertație, față de alte lucrări, se înscriu și informațiile suplimentare referitoare la demersurile României pentru recunoașterea, sau nu, de către importante state, cum era S.U.A, a unirii Basarabiei cu România. Sunt interesante de cunoscut pentru că, în ciuda normalizării relațiilor româno-sovietice în 1934, Tratatul de la Paris din 28 octombrie 1920 nu a fost ratificat niciodată de Japonia, iar Basarabia nu a fost niciodată recunoscută în mod direct de U.R.S.S. ca aparținând statului român, după cum tezaurul Băncii Naționale a României a rămas în continuare, în cea mai mare parte, la Moscova.

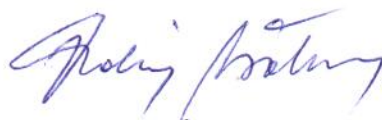
Graba cu care au fost normalizate relațiile dintre cele două state este ilustrată, la fel cu titlu de originalitate, *in extenso*, în ultimul subpunct: *Măsuri de siguranță ale Statului român după reluarea relațiilor româno-sovietice*. Prin parcurgerea acestuia se constată surprinderea unor factori responsabili români pentru un asemenea proces de normalizare a relațiilor cu U.R.S.S., fapt evidențiat tocmai prin procesul de elaborare a măsurilor impuse de asigurare a acestei securități.

Capitolul XI — *Rezonanțe temporale ale relațiilor româno-sovietice dintre 1917-1934; Aspecte de istorie recentă*. Vrem să credem că și acest capitol se adaugă, incontestabil, ca o nouă contribuție în istoriografie. Spre deosebire de celelalte capitole care au necesitat un studiu de arhivă și interferența cu alte lucrări de specialitate pe aceeași temă, fiind un studiu de istorie recentă a trebuit să fie conceput în baza numeroaselor surse de presă, *on-line*, accesând *site*-urile

unor instituții oficiale atât din țară (Președinție, Parlament) cât și din străinătate, de pildă din Rusia, Ucraina, S.U.A., dar și ale Adunării Parlamentare a Uniunii Europene. Desigur, în legătură cu această problemă este de amintit și apariția în anii din urmă a lucrării prof. univ. dr. Ioan Scurtu, *Tezaurul României de la Moscova*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2014, în care evidențiază experiența personală în cadrul comisiei mixte româno-sovietice.

Dorind ca disertația să aibă nota de originalitate evidențiată, coagularea acesteia a necesitat, desigur, o profundă documentare. S-a impus un asemenea efort în primul rând pentru că am dorit o altă abordare față de lucrările apărute pe această temă, care în funcție de perioada apariției au fost influențate de politica vremii. La fel, pentru realizarea celor mai noi, de după Revoluția din Decembrie '89, în afara culegerilor de documente, autorii nu au avut posibilitatea parcurgerii unor fonduri documentare care s-au desecretizat mai târziu sau aproape deloc — cum este cazul și celor militare la care am făcut referire. În al doilea rând, întrucât pe perioada analizată nu au fost practic relații normale între România și U.R.S.S., informațiile — din și despre Rusia Sovietică — ajunse în România au fost obținute prin diverse canale diplomatice, prin intermediul reprezentanților țărilor amice acreditați în U.R.S.S sau la București. De aceea, obținerea informațiilor despre politica U.R.S.S. *vis-à-vis* de România, a necesitat studierea a numeroase documente ajunse la Afacerile Străine române prin diversele Legații române din țările amice și prietene. Aceasta a necesitat și un timp mai îndelungat de documentare. Cu toate acestea trebuie să mărturisesc că în acest demers științific, de-a lungul timpului, n-aș fi reușit fără sprijinul unor marcante personalități, care la un moment dat sau altul au fost în fruntea celor mai importante instituții arhivistice din țară, fapt pentru care le adresez profunda recunoștință.

Și pentru că documentele originale sunt de importanță deosebită și de neînlocuit pentru stabilirea unui adevăr istoric, prin cele 60 anexe, cuprinse într-un volum separat (Volumul I), am încercat să întregim informația de bază. Trebuie însă să menționăm că, pentru o mai bună înțelegere a unor evenimente istorice prezentate în lucrare, uneori am zăbovit mai mult asupra unor documente, pe care le-am transliterat, adaptându-le astfel contextului dat. Am procedat așa în special cu acele surse care fac trimitere la ideologia comunistă, organizarea Panditului Comunist din România, la rapoartele pe care reprezentanții acestuia le înaintau către structurile superioare din Federația Comunistă Balcanică sau chiar la Internaționala a III-a ș.a. Era, desigur, mai simplu de făcut o simplă sinteză și trimitere doar la izvoarele respective, sau să le redăm pur și simplu în integralitate la capitolul „Anexe”, cum de altminteri se practică frecvent în literatura de specialitate. Am considerat însă că numai propria interpretare nu este suficientă pentru a astâmpăra curiozitatea oricărui cititor al acestei lucrări, mai mult sau mai puțin avizat, dar și pentru o mai bună înțelegere a fenomenului istoric prezentat, mai ales că este binecunoscut

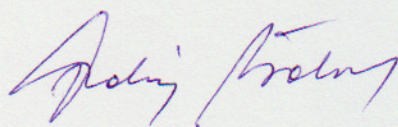

limbajul „de lemn” al celor ce-au pus în practică ideologia comunistă. Nu au făcut excepție unui asemenea demers nici documentele prin care se relevă cum remarcabilii diplomați români, de felul lui I.Gh. Duca, Nicolae Titulescu ș.a., au susținut interesul și drepturile României față de pretențiile U.R.S.S. La fel, astfel de documente au fost integrate contextului temei, prezentarea lor în detaliu făcând-o atât pentru o mai bună înțelegere a resorturilor diplomatice în relațiile româno-sovietice, dar și pentru a servi drept îndrumar de diplomatie pentru cei care doresc să țină cont de învățămintele trecutului etc.

Tuturor surselor amintite nu putem să nu le menționăm pe cele dobândite *on-line*. Evoluția tehnicii de informatizare ne-a ajutat să obținem date din zone aflate la mare distanță, din lucrări aflate în marele biblioteci și arhivele lumii: S.U.A., Rusia, Anglia, Franța, Italia, Australia ș.a. Cu ani în urmă asemenea opțiuni erau nesperate, pentru că, în primul rând, posibilitățile financiare și de deplasare erau imposibile.

La originalitatea lucrării se adaugă alături de informațiile teoretice și cele imagistice, cuprinse într-un *Pictorial* ce constituie Volumul II al lucrării. Imaginile au fost selectate îndeosebi din patrimoniul Muzeului Militar Național, unde-mi desfășor activitatea, iar printre aceste surse remarc albumele: *Pentru rege și România Mare la Nistru d'acurmezișul bolșevismului* (inv. nr. 380); *Pagini de glorie. De la Tisa la Budapesta* (inv. nr. 633); *Legionarii români prin Rusia spre Vladivostok* (inv. nr. 146); *Tovarășul Stalin pe frontul războiului civil 1918-1920*, coord. de Varvara Stepanova, Moskva, 1938 (inv. 244) ș.a. Aceștia li s-au adăugat și alte imagini din Colecția „Fotografii originale”, dar și unele mărturii de memorialistică și monumentalistică. Tuturor acestora le-am alăturat importante surse *on-line*, astfel că, în mod fericit, împreună, completează informația de bază prin cele 336 de planșe rezultate, în majoritate color. Poate, datorită profesiei ce o practic, de muzeograf, consider că imaginea fiind „martorul” fidel al unei epoci, prin faptul că surprinde o scânteie din trăirile unui individ sau din existența unei atmosfere, ne ajută în creionarea trăsăturilor unor personalități, ne introduce în locuri specifice în care s-au luat decizii importante pentru vremea la care facem referire. Informația dobândită astfel are menirea să ne fie lămuritoare în privința unor fapte sau fenomene istorice, după cum, ne poate oferi elementele necesare pentru o eventuală reconstituire, în ideea unei valorificări cultural-științifice.

Așadar, reprezentările vizuale inserate în volum, în afară de faptul că ne consolidează cunoașterea în domeniu, pot fi utilizate și drept argumente probatorii ale informațiilor istorice relevate, atât ale celor din mediul diplomatic cât și ale celor din viața politică, militară, socială, economică ș.a.m.d. De asemenea, imaginile prezentate ne relevă și modul în care diferitele ideologii și orientări politice au determinat anume relații internaționale în perioada tratată,

precum și modul în care toate acestea au influențat diversele creații artistice care, l-a rândul lor, au fost sursă și mijloc de propagandă.

Prin urmare, fotografia ne face să simțim mentalitatea și sufletul unei epoci, dar și translația în timp a acesteia — atunci când este vorba de perpetuarea în memoria colectivă a unui mesaj politic vizat. Înțelese astfel, imaginile volumului de față devin la rândul lor reale documente (vizuale) care privesc *Relațiile româno-sovietice din perioada 1917-1934*, dar și pe cele conexe.

Prin toate cele menționate nu am gândit a realiza o lucrare de filozofie a istoriei relațiilor româno-sovietice în marja temporală tratată, ci am intenționat o prezentare a evenimentelor ce-au decurs din natura relațiilor româno-sovietice, o tratate cuprinzătoare a temei, în acord cu noul concept de *istorie culturală*, având libertatea unei interpretări obiective, neîncorsetată de nici o constrângere ideologică sau de altă natură. Numai din această perspectivă putem avea o imagine reală și de ansamblu asupra ceea ce a generat și caracterizat relațiile româno-sovietice pe perioada analizată. Printr-o asemenea redare nădăjduim ca obiectivitatea și originalitatea evenimentelor prezentate să cântărească la întregirea și îmbogățirea informațiilor deja existente în istoriografie cu privire la *Relațiile româno-sovietice*, din perioada 1917-1934.

Peste timp, reverberațiile relațiilor româno-sovietice, din perioada 1917-1934, ne-ar tenta să credem că expresia „înapoi la viitor”, a politologului și profesorului universitar american John Mearsheimer, este justificată [v. Joseph S. Nye (Jr.), *Descifrarea conflictelor internaționale, teorie și istorie*, traducere: Ion Vlădoiu, Editura ANTET XX PRESS, Filipeștii de Târg, Prahova, 2005, p. 48]. Din această perspectivă considerăm că tema prezentată are o importanță aparte în contextul accelerării mutațiilor politico-militare și sociale de dincolo de estul spațiului românesc, dar și a convulsiilor similare din Orientul Mijlociu, cu implicațiile lor diverse și amplele consecințe transnaționale. De aceea, aprofundarea cunoașterii caracterului politicii statului sovietic (rus) pe perioada analizată, în raport cu interesul statului român, este de neocolit pentru o mai bună înțelegere a pârgăhiile sale de putere, a politicii sale de flux și reflux, îndeosebi în noul context al provocărilor procesului de globalizare și al noilor realități geostrategice ivite în proxima vecinătate a țării noastre. Îndeosebi noi, românii din prezent, trebuie să fim interesați de cercetarea în acest domeniu, pentru că prin moștenirea generațiilor, istoric vorbind, se impune găsirea căilor unei rezolvări logice a problemelor trecutului, evident, în sensul concret al unei reparații istorice în privința Basarabiei și a Tezaurului.

